

On nostalgia

If one wants to express something abstract, something that doesn't immediately relate to the visible reality, the best thing is to relate to the immediate surroundings. Then it stays clear and things never become easily vague.¹

We look for an architecture that explores relationships with the immediate surrounding (city) landscape. This contextual approach is closely intertwined with a fascination for the anonymous and ordinary. Ordinary architecture is most storytelling about the roots and conditions of the landscape and in reverse each landscape generates its own specific, yet special anonymity. Instead of a search for extravagance the ideas explored try to extend the specialness of the ordinary.

The projects are foremost developed around the rationality of program and site conditions: a rationality that restrains the indulgence in visual fantasies. The architecture attempts neither nostalgic repetition nor extravagant invention, but moreover uses a language that talks about a shared experience, a shared memory, an ordinariness. The form cannot be directly traced but provokes the thought 'this I have seen before', while simultaneously knowing it is new and that no direct reference exists. It is a sense of memory that strongly directs the experience and perception of the every day. Buildings could both respect and challenge these known sensations in an outspoken, straightforward way. Finding a way for the building to express this almost timeless and quiet understanding becomes the main design concern.

Nostalgia in our present society seems bound up in some way with our tendency to regard society as fragmented. In one sense 'fragmentation' implies the loss of a comprehensible 'completeness', and nostalgia is understood as a desire to reinstate this lost state of grace. In these terms nostalgia is a difficult word to link to architecture, signalling a negative retreat from the present and implying a meaningless adoption of seemingly 'complete' images from past architectures.

There is another richer significance in nostalgia however, understood in literature from Proust onwards, which defines the abstract fragment as key. The emotive power of nostalgia lies, in these terms, not in the desire to physically reinvent something lost, but in the way idealised and fragmentary images of the past are sometimes

Over nostalgie

Wie iets abstracts wil uitdrukken, iets wat op het eerste gezicht geen verband houdt met de zichtbare werkelijkheid, die kan het beste van de dingen in zijn omgeving uitgaan. Dan blijft het helder, wordt het nooit gemakkelijk vaag.¹

De architectuur waar wij naar op zoek zijn, onderzoekt relaties met het omringende landschap, waaronder wij zowel de landschappelijke als ook de stedelijke ruimte verstaan. Deze contextuele benadering is sterk verweven met een fascinatie voor het anonieme en alledaagse. Anonieme architectuur vertelt verhalen over de oorsprong en de condities van het landschap en omgekeerd genereert elk landschap zijn eigen, uiterst specifieke anonimiteit. In plaats van te zoeken naar het bijzondere en afwijkende, proberen de ideeën die we onderzoeken juist de bijzonderheid van het gewone te verruimen.

Onze projecten reflecteren in eerste instantie de rationaliteit van het programma en de condities van de locatie, een rationele aanpak, die de verleidelijkheid beperkt zich aan visuele fantasieën over te geven. De architectuur streeft noch naar een nostalgische herhaling van het al bekende, noch naar drama en inventieve extravagantie, maar zoekt naar een taal die vertelt over gemeenschappelijke ervaringen, collectief geheugen en conventies. De verschijningsvorm kan niet onmiddellijk worden herleid, maar roept de gedachte op 'dit heb ik eerder gezien', terwijl men tegelijk constateert, dat het nieuw is en er geen directe referenties voorhanden zijn. In zekere zin is het de kracht van de herinnering die de ervaring en waarneming van de alledaagse omgeving stuurt. Gebouwen zouden deze bekende gevoelens moeten kunnen respecteren maar tegelijkertijd ook uitdagen – op een uitgesproken, directe en duidelijke manier. Het vinden van een weg, dit streven naar tijdloosheid en stilte door middel van de architectuur uit te drukken wordt daarmee de belangrijkste ontwerpogave.

Het gebruik van het begrip nostalgie in onze hedendaagse maatschappij lijkt onlosmakelijk verbonden met de tendens, de samenleving als gefragmenteerd te beschouwen. Het begrip fragmentatie impliceert het verdwijnen van een begrijpelijke, overzichtelijke 'heelheid', en nostalgie wordt geassocieerd met een sterk verlangen naar het fysieke herstel of het hervinden van deze als verloren beschouwde ideaaltoestand. Het zo gedefinieerde begrip nostalgie lijkt moeilijk samen te gaan met architectuur, omdat het zou kunnen duiden op een ontkenning van het heden door een zinloze adoptie van beelden uit het verleden die deze schijnbare 'voldedigheid' moeten uitstralen.

In de voetsporen van de literatuur van Proust en anderen vinden wij echter een andere, ruimere betekenis van het nostalgische verlangen, waarbij het abstracte fragment een sleutelrol vervult. De gevoelsmatige kracht van de nostalgie ligt dan niet in het verlangen, iets wat als verloren wordt beschouwd daadwerkelijk te herstellen, maar wordt bepaald

summoned unexpectedly into the context of a very different present. Here it is the simultaneous and contradictory awareness of past and present which is of importance. It is this second understanding of nostalgia which interests us.

1
K. Schippers, quote from his
'Van Gogh-lecture' on the pointillistic
masterpieces of George Seurat, 1998.

2
Hans Ibelings in: Arjen Oosterman
(ed.), *Woningbouw in Nederland*,
Amsterdam, 1997.

door de manier waarop het geïdealiseerde en abstracte fragment een plotseling en onverwacht onderdeel wordt van de veranderde hedendaagse context. Hierbij is voor ons het gelijktijdige en tegenstrijdige besef van heden en verleden van belang. Het is deze tweede betekenis van nostalgie die ons interesseert.

1
K. Schippers, citaat uit de Van Gogh-
lezing (1998) over de pointillistische
meesterwerken van George Seurat.

2
Hans Ibelings in Arjen Oosterman
(ed.), *Woningbouw in Nederland*,
Amsterdam, 1997.

Two projects by Maccreeanor Lavington Architects, London / Rotterdam

Zaaneiland

Housing with a maximum of variation is being counterbalanced by the emergence of an architecture that deliberately eschews outward variation in favour of a uniform more or less monochrome and monolithic, plain, geometric basic form. The restrained exterior and generally closed façade lend this architecture a certain anonymity, although the distinguished appearance prevents it from being truly inconspicuous.²

The project is situated on a island in the Zaan river, a former industrial area 11 km from the centre of Amsterdam. Historically the river was the main transport route to the North, its banks lined with factories and warehouses. Architecturally diverse, the river landscape is characterised by long monolithic sheds and tall solid brick warehouses contrasting with seemingly fragile, timber houses. With the recent decline in industry many riverside sites have become available for development, presenting an opportunity for the river to be reinvented as a public space uniting the seven once independent communities spread along the 22 km Zaan river banks. The redefinition of the Zaan was a primary consideration in the project and the new buildings on the island have been developed within this context.

A central park divides the island into an eastern and western neighbourhood with the Maccreeanor Lavington project forming a 450 m long strip on the east side, bordered by the park and river. The lay-out of the scheme consists of a double strip of terraced housing and an apart-

Twee projecten van het bureau Maccreeanor Lavington Architects, Londen / Rotterdam

Zaaneiland

Woningbouw met maximale variëteit vindt een tegenwicht in de opkomst van een architectuur waarin uiterlijke variatie bewust is gemeden en gekozen is voor een uniforme, min of meer monochrome en monolithische, eenvoudige hoofdvorm. Door het terughoudende uiterlijk en de veelal gesloten gevel heeft deze architectuur in bepaalde opzichten iets anoniems, zij het dat de gedistingeerde verschijning verhoedt, dat zij werkelijk onopvallend is.²

Het project ligt op een eiland in de rivier de Zaan, een voormalig industriegebied, 11 km verwijderd van het centrum van Amsterdam. Oorspronkelijk was de rivier een belangrijke transportroute naar het noorden met fabrieken en bedrijfsgebouwen langs haar oevers. Het rivierenlandschap wordt gekenmerkt door een architectonisch zeer diverse bebouwing – lange, monolithisch ogende loodsen, grootschalige solide bakstenen bedrijfsgebouwen en ertussen verfijnd en kwetsbaar ogende houten huizen. Door de recente achteruitgang van langs de oevers gevestigde industrie zijn vele rivierlocaties beschikbaar gekomen voor nieuwe ontwikkelingen. Hiermee doet zich eveneens de gelegenheid voor, de rol van de rivier als openbare ruimte opnieuw te definiëren en de zeven ooit onafhankelijke gemeentes met elkaar te verbinden, die langs de 22 km lange Zaanoevers verspreid liggen. De herbestemming van de Zaan was een van de belangrijkste uitgangspunten van het project en was in hoge mate bepalend voor de nieuwe gebouwen die op het eiland zijn ontwikkeld.